

R. Maister / Slovenske gorice

Závrh nad št. Rupertom.

Oj, Slovenske ve gorice,
solnca božjega bogate,
težke vina, žita site,
ve imate žolte zlate
v nedrih skrite.

Vaše šumice košate
in bahate mlade trate
v zelen žamet so povite.

In na gričih in za griči
hrami beli
kakor beli golobiči,
ki so v polna polja seli.

Po vrhovih pa stražnice,
davnih časov priče zveste:
cerkve bele
in kapele.

In pojoče vitke ceste,
gladke poti in stezice
od svetnika do svetnice,
od svetnice do Trojice.

In zvonovom v polja zlata
grla čista in vesela
vriskajo v molitvi vroči,
ko od Mure zora poči,
ko se cepi dan v dva dela,
ko potrka mrak na vrata:
vedno stari, vedno novi,
vedno sladki nam glasovi.

In v nedeljo k peti maši
vsi mejaši sveti naši,
kakor orgle zabučijo:
Lenart moli mirno vase
skromno melodijo,
Barbara živahno klíče
svoje griče,
Rupert tre globoke base
in Trojica brez prestanka
vmes trijanka.

Z Závrha in Strme gore
pa klopotci resni
skoz od zore, skoz do zore
skladajo lesene pesmi,
polne solnčne poezije.

Oj, Slovenske ve gorice,
z žulji dedov in očeta
v brazdo rodno razrahljane,
z našim potom posejane:
ve ste dragotina sveta
naše ljubljene zemljice.

*In Maistrova pesni pa
e bo mogel vrtovati v pesmi, ki je zlagan kak pesnik, žlahti,*

Angelo Cerkvénik / V vrtincu

Tragedija štirih. V sedmih scenah.

IV. scena.

Početkom jeseni. Ljubimčeva sprejemna soba. Ob 6. zvečer.
(Pri mizi sedita ljubimec in žena ter pijeta čaj.)

LJUBIMEC: Ne morem, nikakor ne morem. Saj veš, da sem za
nedeljo obljubil Galetu. Čemu torej siliš?

Angelo Cerkvénik / V vrtincu

- ŽENA: Galè ti je pač več kakor jaz! Že tolikokrat sem te prosila. Glej, že štiri nedelje sem sama doma; sploh me zanemarjaš! Vedno le ta Galè, oh, ta človek mi je tako ostuden! Fej!
- LJUBIMEC: No, no! Kričiš in zmerjaš kakor kakšna kmetica.
- ŽENA: Tako torej: kmetica!? Mož mi ni nikdar kaj takega rekel.
- LJUBIMEC: On? Kaj bi! Saj je sam kmet!
- ŽENA: Pisatelj je!
- LJUBIMEC: Pisatelj? Kaj me briga njegovo pisateljjevanje! Še toliko ni potreben kakor kak slab čevljar!
- ŽENA: Oskar! Saj se samo šališ!? Kajne, Oskar, da se samo šališ? *(Se mu približa; on se ji odmakne. Zelo nežno.)* Kajne, Oskar?
- LJUBIMEC *(brezizrazno)*: Šalim...
- ŽENA: Kajne, ljubljani?
- LJUBIMEC: Nehaj, nehaj in ne omenjaj mi več svojega moža!
- ŽENA: Res, ni bilo taktno in tudi lepo ne, vseeno pa me veseli, da sem ga omenila. Kar ujezil si se. *(Se smeje.)* Dobro znamenje, dobro znamenje!
- LJUBIMEC: Misliš, da sem ljubosumen?! *(Prasne v smeh.)* Motiš se, motiš se!
- ŽENA: O ne, vsi ste ljubosumni, čeprav vsi tajite!
- LJUBIMEC: Jaz — pa ljubosumen! Še nikdar nisem bil ljubosumen! Ali prav za prav, če hočem biti odkritosrčen, dvakrat, trikrat sem morda res bil, toda nikdar zaradi kakšne ljubice!
- ŽENA: Ljubice?
- LJUBIMEC *(se smeje)*: Seveda! Ljubica je že moja! Samo zaradi takšnih žensk sem bil ljubosumen, ki so s svojimi fanti ali možmi šle mimo mene in me nalašč prezrle.
- ŽENA *(nekaj časa pomolči; premišljuje)*: Zaradi ljubice, praviš, nisi bil še nikdar ljubosumen? Ljubice? Ali sem jaz tvoja ljubica?
- LJUBIMEC *(začudeno)*: Takšno vprašanje! Saj... saj...
- ŽENA *(jezno)*: Kaj?! Ali sem tvoja ljubica?
- LJUBIMEC: Čudno! Kaj pa misliš, da si?
- ŽENA: Kaj mislim! O-o-o! Ljubica! Kako grdo in ostudno! Vlačuga, kajne?
- LJUBIMEC: Kakšna vlačuga! Ljubica še ni vlačuga in... in sploh: vlačuge bi ne mogel trpeti v svoji hiši!
- ŽENA *(jezno)*: Kaj pa je potem ljubica?
- LJUBIMEC *(nestrpno)*: Kaj?! Ljubica je ljubica! Žena mi nisi, ker si z drugim poročena, in nevesta tudi ne, ker si žena!

ŽENA: Žena, žena! Kaj to pomeni!?

LJUBIMEC: Poročena si!

ŽENA: In kaj potem, če sem poročena? Ali nisi rekel... ne ti... ne ti... jaz... prav za prav on; moj mož je dejal, da je ljubezen poglavitna stvar, zakon pa zgolj telesna oblika... pa tudi ti si nekdaj rekel, da je ljubezen...

LJUBIMEC (*jo prekine*): Ne maram te več poslušati! Ali nisi slišala, kako je razlagal Galè: «Poroka je kakor krst. Krsta pa ne izbrišeš nikdar! Poroka je žig, kakor kvas nove krvi! Omožena ženska je novo bitje, popolnoma različno od neporočenega dekleta!» Tako je dejal.

ŽENA: To ni res. To je glupost! Pa zakaj mi sploh to pripoveduješ? Zakaj si poslednje čase tako čuden.

(*Nekdo pozvoni.*)

LJUBIMEC: Aha, Galè prihaja! Skoči, odpri mu. (*Žena gre odpirat. Poda roko nekdanjemu snubaču, ki vstopi. Ljubimec gleda na uro.*) Baš ob nepravem času si prišel. Obljubil si mi bil, da boš prišel ob petih, zdaj pa je že šesta! In ob šestih imam — saj ti je znano — važno sejo. Moral mi boš oprostiti, sicer pa se zabavaj z Vero. Itak se pritožuje, da jo zanemarjam, da ji ne privoščim nikake zabave, dà celò, da sem ljubo-sumen.

ŽENA (*karajoče, koketno*): Toda, Oskar!

LJUBIMEC: Res je, vse to mi je očitala. Zdaj pa moram oditi! Kar tukaj me počakajta. Ob sedmih bom že zopet doma. Zdravstvujta! (*Ljubimec in nekdanji snubač si podata roke.*)

NEKDANJI SNUBAČ: Bomo že kako prebili to urico... bomo že poskrbeli za zabavo. (*Ljubimec odhiti.*)

ŽENA: Oskar je čudak!

NEKDANJI SNUBAČ: Bil je že v šoli takšen.

ŽENA: Posebno poslednje tedne je zelo siten.

NEKDANJI SNUBAČ: A, a! Glejte no! Kdo bi si bil mislil?! Kako more biti človek napram vam samo siten... ne razumem!

ŽENA: Zakaj mi to pravite. Menda mi vendar ne nameravate zopet razkrivati svojo ljubezen?!

NEKDANJI SNUBAČ (*ironično*): Ne, ne... nikakor ne! Kje! Le vprašal bi vas rad, zakaj mi vedno tako osorno odgovarjate? Ali sem vam storil kaj žalega?

ŽENA (*nestrpno*): Žalega, žalega! Zakaj vedno rijete vame?

NEKDANJI SNUBAČ: Gospa, žejen sem. Dajte, dajte, postrežite mi malo z Oskarjevim vinom! Tamle v svoji sobi ga ima.

Vselej, kadar pridem k njemu, si ga privoščim. *(Se smeje.)*

ŽENA: No, vina vam že prinesem. Takoj pridem! *(Odhiti v sobo in prinese kmalu buteljko vina ter eno čašo.)*

NEKDANJI SNUBAČ: Hvala, prav lepa hvala, gospa! A vedeti morate, da nimam navade piti — sam. Mogli bi mi pomagati... Človek bolj prijetno uživa v prijetni družbi... *(Se cinično smeje.)*

ŽENA: Danes mi ni dobro, nerazpoložena sem. Ne morem in ne znam uživati... in čeprav bi mogla in znala, ne bi hotela.

NEKDANJI SNUBAČ: Vaša odkritosrčnost je tako velika, da postaja skoraj hudobna. Pa ni vselej dobro biti preodkritosrčen. Ni vselej dobro! *(Resno.)* Rad pozabljam na krivico, ki ste mi jo storili, samo če slišim lepo besedo iz vaših ust, a če me boste neprenehoma izzivali, utegnem postati podel!

ŽENA: Verujem vam! Ali mi grozite? Ne bojim se vas!

NEKDANJI SNUBAČ: Jaz vam pa ne verujem. Bojite se me; niti vina si ne upate okusiti v moji družbi — saj drugače niste v tem pogledu baš skromni! Ali se spominjate, koliko ste ga spili prejšnji teden v baru?

ŽENA *(žalostno)*: Ah, v baru...

NEKDANJI SNUBAČ: Da, da, v baru! Ali verujete Oskarju, da hodi zvečer k sejam, da je šel danes k seji? Ali mu to verujete?

ŽENA *(vstane; ježno)*: Kdo vam daje pravico, da obrekujete svojega prijatelja?

NEKDANJI SNUBAČ: Kdo ga obrekuje? Le vprašal sem vas, če mu verujete!

ŽENA: Nič niste vprašali, temveč ste rekli: Oskar laže in le njegova zaslepljena ljubica mu more verjeti.

NEKDANJI SNUBAČ: Bistre možgane imate! Recimo torej, da sem tako rekel! Ali mislite, da sem v tem primeru lagal?

ŽENA: Nesramnež, podlež!

NEKDANJI SNUBAČ: Le zmerjajte! Saj sva sama in nihče naju ne sliši; zmerjanje pa zadobi svojo vrednost šele v nekem določenem razmerju do ušes človeške družbe *(se smeje)*... Le zmerjajte...

ŽENA *(razburjeno)*: Prenehajte!

NEKDANJI SNUBAČ: Ne razburjajte se, gospa! Ravno zaradi razburjanja postajate manj lepi. Da, Oskar mi je celò rekel, da ste se v dveh, treh mesecih strašno postarali.

ŽENA (*hlastno in bolestno*): Oskar je to rekel, Oskar? Nemogoče!

NEKDANJI SNUBAČ: Tudi drugi trdijo isto! Le jaz ne. No, postarala... Kaj se to pravi? Vsak človek se stara... Le za lepoto gre, in manj lepi niste!

ŽENA (*resignirano*): Vem, vem, da sem se postarala.

NEKDANJI SNUBAČ: Vi mi torej nočete verjeti, a jaz vam povem, da hodi Oskar vsak večer v bar in da zmeče ogromne vsote v žrelo nenasitni plesalki, tisti... saj veste, saj jo poznate? (*Žena molči.*) Ali ne verujete?

ŽENA (*tiho*): Ne morem verjeti. In čeprav bi s svojimi lastnimi očmi gledala, ne bi mogla verjeti. (*Zgubljeno, pozabljajoč, da je nekdanji snubač poleg nje.*) In vendar boli; ta misel rije po možganih kakor umazan črv po mrtvem truplu. (*Bolestno.*) O ta misel...

NEKDANJI SNUBAČ: Potolažite se, gospa, saj to se kmalu spreobrne! (*Skrajno ratinirano.*) Mogoče je zdaj, prav zdaj šel na sestanek z njo. Naveliča se je in tedaj se povrne k vam. Človek se takšne ženske kmalu naveliča. To je izžeta ženščina, ki mu v eni sami uri razkrije vsa svoja bogastva, bogastva, ki niso niti tisoči del vaših...

ŽENA: Umazanec... nočem poslušati, nočem!

NEKDANJI SNUBAČ: Nočete poslušati? Ali res nočete? O, kako radi poslušate, kako pijete moje besede, kako strastno vsesavate v svojo kri glas za glasom. Zakaj ne zbežite, če nočete vsega slišati? Zakaj sedite tukaj z odprtimi usti in gledate. Zbežite vendar, zbežite! Jaz pa bom na glas pripovedoval stenam in vaša ušesa bodo zajela sleherni glas!

ŽENA (*bolestno proseče*): Zakaj ne odidete, zakaj?

NEKDANJI SNUBAČ: Mar sem prišel, da bi odšel?

ŽENA: Ali res nočete oditi?

NEKDANJI SNUBAČ: Nikar se ne igrayva slepih miši! Dovolj sva stara, da si moreva povedati vse po pravici!...

ŽENA: Kaj to pomeni?

NEKDANJI SNUBAČ: Kaj?! On vas vara; niti malo vas ne ljubi. Celu kopico drugih deklet ima, d e k l e t, razumete?!

ŽENA: Oh, in vi ste njegov prijatelj!

NEKDANJI SNUBAČ: Ne njegov, vaš!

ŽENA: Moj?

NEKDANJI SNUBAČ: Seveda! Kaj me briga Kraupp... Kaj me ta briga! Pijva, pijva, gospa! (*Mehanično ji naliže čašo;*

ona mehanično izpije.) Na zdravje in ljubezen. *(Porogljivo.)*

Naj živi ljubezen!

ŽENA: Ah!

NEKDANJI SNUBAČ *(široko)*: Ah, kaj! Kako čudni ste, ljudje božji! Prav za prav ga niti ne obsojam! Čemu?! Če bi vas Oskar mogel ljubiti, bi vas brezdvomno ljubil, ker vas ne more, se ozira po drugih! Ljubezen, ali kar je pač to, je zgolj stvar živcev in krvi! Samo razplojevanje je, kakor drugod v naravi. Ne razumem, zakaj ljudje ločijo človeka od ostale narave... ne razumem, zakaj delajo iz čisto preprostih in jasnih dejstev meglovite misterioznosti. Živci in kri so kakor magnetizem. Dva magneta, ki sta se ali bi se izenačila in bi med njima vsaka razlika umrla, bi prenehala privlačevati. Kakor dva mrliča bi ležala drug poleg drugega.

ŽENA: Vi sami ne verujete, kar govorite...

NEKDANJI SNUBAČ: Mogoče res ne verujem... Pa to ni bistveno. Človek je čudna zmes tisočerihih sil... Včasih verujem, včasih ne... Bistveno je pa slutiti resnico... In To je ena izmed mnogoštevilnih slutenj o resnici!

ŽENA: Nikdar se negativni in pozitivni pol ne moreta izenačiti!

NEKDANJI SNUBAČ: Teoretično nikdar, praktično ju sploh ni; drug v drugega prehajata, svoji vlogi večno in venomer menjujeta po načrtu, ki je določen od vekomaj. Pa pustiva to! Praktična bodiva: tega Oskarja zapustite! To vam je, da vam povem vsakdanje, ordinaren človek brez takta in čuvstva!

ŽENA: In kaj boste rekli, če mu povem, kar ste danes govorili o njem.

NEKDANJI SNUBAČ: Kaj porečem? Vam nič, pač pa njemu *(s satansko naslado)*, njemu: da ste bila v tej uri moja, popolnoma moja, mu porečem!

ŽENA *(skoči; besno, razjarjeno)*: Golazen, mrčes!

NEKDANJI SNUBAČ *(mirno)*: In on mi bo verjel, čeprav bo vedel, da ni res. On mi bo verjel, kajti on h o č e verjeti!

ŽENA *(obupno)*: O, kako strašna podlost!

NEKDANJI SNUBAČ: On čaka, da mu to povem; objel me bo, samo da bo vas mogel pognati: «Pojdi, vlačuga! V moji hiši ne moreš več živeti!»

ŽENA *(teka divje po sobi)*: O moj Bog, o moj Bog, da morejo živeti takšni podleži!

NEKDANJI SNUBAČ: Podleži, podleži... Kako majhna razlika je med menoj, Oskarjem in vašim možem! Tako majhna,

kakor med čebelami delavkami. Le glejte vse te brezštevilne čebelice in zaman boste skušali ugotoviti, v čem se razlikuje druga od druge. Ravno toliko se tudi ljudje razlikujemo med seboj!

ZENA (*ne more razumeti*): Kako bedasto! Ne, ne, ne morem verjeti! Ni podlo, bedasto je!

NEKDANJI SNUBAČ: Niti bedasto ni! Niti naš intelekt se toliko ne razlikuje, kolikor v splošnem mislimo. Intelekt in značaj! Vse je v službi krvnega egoizma, vse se steka v eni edini točki: jaz! Vse bi hotel imeti, vse bi hotel objeti. Vsakdo je od narave imperialist... kos boga... poti njegove so komaj za spoznanje različna od poti drugih, cilj pa mu je isti: vse požreti!

ZENA: Skoraj bi rekla, da se to ujema z besedami mojega moža.

NEKDANJI SNUBAČ: Živela je kraljica, ki jo je kralj nosil na rokah — pa je ni mogel osvojiti. Ušla mu je in spoznala splavarja, vzljubila ga je silno, kajti pretepal jo je z bičem, brcal jo je — in ni ji dajal jesti. Strašen je bil, a ona ga je vzljubila in bila je srečna.

ZENA (*jezno*): Ne maram poslušati vaših bajk! Toda on vam tistega nikdar ne bo verjel — nikdar.

NEKDANJI SNUBAČ: Znano vam je, da sem pred dvema mesecema povedal vašemu možu skrivnost o vajini ljubezni in prinesel sem mu pismo. (*Žena ga prične pozorno motriti.*) Zakaj me tako gledate, gospa?

ZENA: Nič, nič! In?

NEKDANJI SNUBAČ: Pismo mi je dal Oskar!

ZENA (*izgubljeno*): Oskar?

NEKDANJI SNUBAČ: Oskar! In ne samo pismo, še marsikaj drugega mi je dal na pot. «Pojdi in povej njenemu možu vse,» mi je rekel, «povej mu, kako je lepa njegova žena, povej mu, kako je radodarna!»

ZENA: O!

NEKDANJI SNUBAČ: Šel sem in sem mu vse povedal, kajti neizmerno prijeten občutek sem imel v svoji notranjosti že, ko sem samo pomislil, da se bom maščeval! Maščeval — ali razumete?! Tudi vaš mož se je boril za vas in je tudi zmagal, kajti njegovo orožje je bila — laž. O, poznal sem mladeniča, ki je zahajal k pobožni mladenki. Govoril ji je o Jezusu in jo pri tem zapeljal.

ZENA: Zakaj ne prenehate?

NEKDANJI SNUBAČ: Ne motite me! Hotel sem se pasti po njegovih bolečinah, hotel sem lizati njegove rane, on pa se je zasmel! On — ta vaš mož! Zazdelo se mi je, kakor da je rekel: kako hvaležen sem ti, da si me rešil te ženske! Zaman sem se veselil! Niti jaz, niti Oskar nisva dosegla, kar sva hotela. Mož vas je pognal; opeharil me je za maščevanje!

ŽENA: Nekaj zverinskega je v vašem maščevanju.

NEKDANJI SNUBAČ: Človek je zverina... A to ni bistveno; bistveno je, da je maščevanje sladko.

ŽENA: Prav tedaj, da se niste mogli maščevati, privoščim vam to iz vsega srca.

NEKDANJI SNUBAČ: Tudi to je kos maščevanja. A tudi jaz se bom maščeval, o, le prepričani bodite, milostljiva. O, maščeval se bom, in še kako! (*Strastno.*) Ne morete razumeti, kaj je trpljenje. Nikdar ne boste tega doumeli, ker ste preslabi, da bi vas trpljenje ne zlomilo! Mene pa ni zlomilo! Nisem grizel, nisem pil... le tukaj notri (*žalostno-strastno; kaže na srce*) mi je bilo kakor na mrtvaškem odru. Videl sem sveče okoli svojega mrtvega obraza, gledal sem svoje steklene oči, poslušal sem zvoke mrtvaške godbe, zvoke, ki so se plazili okoli mojega srca, kakor mrzle, ognusne kače, sikajoče iz svojih šiljastih gobcev proti mojemu srcu strup... o, kako mrzlo... okoli mene vse črno, z belimi križi, med visokimi cipresami... Leta in leta sem trpel, to svoje uborno telo sem vlačil za seboj... O, kako nepopisno mrtvaško!

ŽENA (*sočutno*): Ubogi človek!

NEKDANJI SNUBAČ (*poskoči; se zasmije*): Ubogi človek, ubogi človek! (*Se krohoče.*) Ali niste bili to vi, Vera? Vi ste to rekli. (*Se krohoče.*) Vi! In nad gobcem vsake kače sem videl vaš satanskokačji obraz... satanskokačji! Poglejte, ali niste kača? Usta se vam požujejo v gobec. (*Se krohoče.*) Smilim se vam, smilim, zdaj! O, žival, takšna žival! V dobro šolo ste hodili; vaš mož ni zaman pisatelj!

ŽENA (*se v strahu odmika*): Pustite me! (*Stegne roke proti njemu, kakor da bi se hotela braniti pred njim.*) Pustite me!

(*Zmračilo se je.*)

NEKDANJI SNUBAČ: Kače se bojim. (*Gre za njo korak za korakom; ona se umika.*) Kače se bojim, kajti njen gobec je mrzel kakor poljub okostnjaka. (*Sili v njo.*) Ali te ni še nikdar poljubil okostnjak, Veročka? Nikdar še? O, tvoj

gobec in bela, bela vrsta okostnjakovih zob ... o, Veročka!

Pridi sem, pridi! Živ okostnjak sem!

ŽENA (*ostrmi in obstane negibna*): Moj Bog, moj Bog!

NEKDANJI SNUBAČ: Bodi moja! (*Ji ponudi čašo.*) Pij!

ŽENA (*izpije z enim požirkom čašo in krikne*): Oskar, Oskar!

NEKDANJI SNUBAČ (*sadistično*): Oskar je v objemu svoje ciganke, lepe ciganke! Saj jo poznaš. Tudi ona kriči: Oskar, Oskar! On pa grize s svojimi belimi zobmi v njeno črno meso, na ramah, na prsih, na vratu, da ji kri, njena črna, ciganska, vroča kri brizga po belih blazinah ... Grize jo in ves je njen ... kako jo ljubi! Ves se je potopil v njej, ves je njen!

ŽENA: Ni mogoče, ni mogoče!

NEKDANJI SNUBAČ: In minula bo ura, minula bo noč, Oskarja pa še vedno ne bo. Ali ne veruješ, da ga ne bo? Ali ne veruješ?

ŽENA (*neodločno*): Ne morem verjeti.

NEKDANJI SNUBAČ (*odločno*): Ti veruješ, a hočeš sama sebi lagati. Oskarja ne bo. In vprav zato, ker ga danes ne bo, vprav zato sem danes prišel.

ŽENA: Vi ste vedeli?

NEKDANJI SNUBAČ: Vedel sem — in on je tudi vedel.

ŽENA (*hlastno*): On je vse vedel?

NEKDANJI SNUBAČ: Vse!

ŽENA: Vse??

NEKDANJI SNUBAČ: Prav vse. Vse je bilo v načrtu in ta načrt je bil njegov, Veročka. Njegov! Samo, da je bil njegov načrt nekoliko lepši; bolj cvetlično razporejen, bolj v gospo pravico odet!

ŽENA: V pravico odet?

NEKDANJI SNUBAČ (*se smeje*): V pravico oblečen ...

ŽENA (*malodušno*): Ne razumem.

NEKDANJI SNUBAČ: Vse vam razložim. «Pila bo,» je rekel, «ona mnogo pije; in kadila bo. Nekoliko jo bom že jaz opil, ti pa nadaljuj. Ko bo pijana, bo njeno telo razdraženo. Strašno strastna ženska je ... Kako se njene telo trese v pohotnem pričakovanju ...»

ŽENA (*zažene čašo proti snubačevi glavi; ta se odmakne in čaša se razleti*): Kako svinjsko! (*Leta sem ter tja, histerično joče.*) O! O!

NEKDANJI SNUBAČ (*se dvigne; prinese iz Oskarjeve sobe drugo čašo; mirno*): Zaklenil bi vrata pa ni potrebno, Veročka!

Angelo Cerkvénik / V vrtincu

Saj ne boste ušli, saj hočete zvedeti vse, prav vse! Da bo mera polna, kajne? Da, «v pohotnem pričakovanju,» tako je dejal, «pritisni jo k sebi močno, močno, da ji bo zastal dih ... in potem jo vzemi ... Vzemi jo ... tvoja je že, po polnoma tvoja!»

ŽENA (*naenkrat veselo; se zasmije*): In me niste opili, me niste vzeli in me ne vzamete ... Vedela sem: Preizkusiti me je hotel ... Saj sem opazila, da je ljubosumen.

NEKDANJI SNUBAČ (*prasne v smeh*): Oskar pa ljubosumen. Oskar ljubosumen!

ŽENA (*naivno in iskreno*): Ljubosumen, da! Zakaj se smejete? Mar mislite, da me premotite?

NEKDANJI SNUBAČ: Nočem vas varati ... Na uho vam hočem nekaj povedati ...

ŽENA: Zakaj na uho?

NEKDANJI SNUBAČ: Zakaj? Nekatere stvari morem le prav tiho povedati, kajti obstoje takšne stvari, ki je sama misel o njih strašna, glasna beseda o njih pa kakor smrt sama. (*Se skloni k njej in jej zašepeta*): Tisto o odpravi ploda ... tisto ...

ŽENA (*si zakrije obraz z rokami. Plače. Vsa zardi*): Je torej le res! (*Smrtnožalostno.*) Je torej le res! Tista ura, ki mi jo je prerokoval moj mož, je prišla, jaz pa nisem pripravljena nanjo. Še nisem dozorela! (*Daljši premor; oba molčita. Jezno.*) O, kako bi ga zmečkala! Tako, vidiš ... tako (*Stiska pesti in mečka med prsti robec.*) Tako bi ga, kakor grd mrčes, kakor ostudno golazen. Tako bi ga ... tako ... tako ... tako (*Hodi po sobi in mečka robec*) ... tako ... tako — oh ... — tako, oh ... (*Joče.*)

NEKDANJI SNUBAČ (*Pristopi k njej, prime jo za roko ter ji ponudi čašo šampanjca*): Pijte, umirili se boste! Pijte!

ŽENA (*izpije*): Še eno!

NEKDANJI SNUBAČ (*toči*): Evo, pijte!

ŽENA (*izpije*): Še eno!

NEKDANJI SNUBAČ (*toči*): Evo, pijte!

ŽENA (*izpije in se sesede na divan*): O, kako dobro!

NEKDANJI SNUBAČ (*se vsede k njej in jo boža po laseh, po čelu, po očeh; poljublja jo po licih, na usta*): O, ti lepa, ti ljubljena, Veročka moja, ali ničesar ne slišiš?

ŽENA (*omotično*): Oskar moj, Oskar moj!

NEKDANJI SNUBAČ (*bolestno*): Oskar, Oskar ... Veročka moja, zlatò moje. Kako si vsa bela, kako vsa angelska. Kako si mogla vzljubiti takega prasca. (*Se strese.*) O, ta beseda! Kakor smrt je kanila v življenje! (*Jo boža, poljublja.*) Veročka moja, ali slišiš, ali ne slišiš?

ŽENA: O, pustite me ... vsi ... tako sem trudna ... tako (*zategnjeno, mrtvo*) truduuudna.

NEKDANJI SNUBAČ (*se pritisne k njej. Krikne*): Veročka, Veročka!

(*Tema. Pavza. [Po razdobju ene ure.] Luč.*)

(Žena leži na divanu. Nekdanji snubač sedi pri mizi in premišljuje, igrajoč se s kozarcem.)

NEKDANJI SNUBAČ (*se dvigne, hodi počasi okoli mize z rokami, prekrižanimi na hrbtu. Maje z glavo*): Ne, ne, ne. (*Gleda na ženo.*) Že pol ure spi.

LJUBIMEC (*vstopi*): No, dober večer, prijatelja!

NEKDANJI SNUBAČ (*tiho*): Pssst! Spi!

LJUBIMEC (*pogleda ženo*): Spi?

NEKDANJI SNUBAČ: Vsedi se! (*Oba se vsedeta in šepetata.*)

LJUBIMEC: No, kako je bilo?

NEKDANJI SNUBAČ (*rezko*): Žalostno in svinjsko!

LJUBIMEC (*se heheta*): Svinjsko ... vedel sem! Takšno ... no, takšno boš pač zaman poskušal najti! To je res ženska. (*Čmokne z ustnicami.*)

NEKDANJI SNUBAČ: Ne tako! Svinjska sva midva ... ti, ti in nič manj jaz.

LJUBIMEC (*se smeje*): Zakaj ne? Pa bodiva!

NEKDANJI SNUBAČ: Zakaj je nisi vrgel na cesto, zakaj si tako strahopeten? Zakaj si jo onečastil?

LJUBIMEC: Jaz? Jaz onečastil? Ne razumem!

NEKDANJI SNUBAČ: Ne razumeš! Ne razumeš! Kakor sva se dogovorila! Opijanil sem jo in tedaj se je zgodilo.

LJUBIMEC: Samo skušati sem jo hotel, samo skušati. Zdaj je seveda ne morem imeti več pri sebi.

NEKDANJI SNUBAČ (*se je bil dvignil; hodi sem ter tja, se ustavi pred ljubimcem in mu dá krepko zaušnico*): Tako! Drugače ne morem in ne znam s teboj govoriti! Pa saj ti še reagiral ne boš!

LJUBIMEC (*v strahopetni zadregi*): Reagiraj! Saj razumem razburjenje. Kaj bi ... takšna klofuta med štirimi stenami ne pomeni nič ... saj razumem, Galè ... Nikar se ne razburjaj!

NEKDANJI SNUBAČ: Mrhovina gnila! Kaj napraviš zdaj z njo?
LJUBIMEC (*resno*): Kaj... Take vlačuge ne morem imeti več
v hiši.

NEKDANJI SNUBAČ (*mirno*): Čemu meni lažeš? Kakšen zmisel
ima to? Ona spi, ne sliši nič — zakaj hočeš meni lagati?

LJUBIMEC: L a ž e m? Nikakor ne! Prej sem lagal — zdaj go-
vorim resnico.

NEKDANJI SNUBAČ: Prej si lagal! Tako se ne skuša človek!
Nasitil si se je in zdaj bi jo rad pognal, pa se ji bojiš to
povedati! Po plesih si jo vodil, po veselicah, v pijane in
umazane družbe, da bi ji mogel zalučati v obraz psovko:
vlačuga, toda ona ni padla. Čvrsto se je držala... moral
si jo vreči z nasiljem... in jaz sem pomagal!

LJUBIMEC: Naposled se še razjočeš! O, kako sentimentalen
si postal, kakor kak petošolec!

NEKDANJI SNUBAČ (*preteče*): Molči! Če ne te ubijem!

LJUBIMEC (*plaho*): Ali si znorel?

NEKDANJI SNUBAČ: Znorel, da! Te ženske ne smeš vreči iz
hiše! Zapomni si to!

LJUBIMEC: Razumem, razumem... Bojiš se, da bi se tebi obesila
okoli vratu.

NEKDANJI SNUBAČ: Fej! Da more biti človek t a k š e n
prasec! Ne ti, ne ti! Jaz, jaz! Večji kakor ti! Najprej člo-
veka umažem, onečastim, ubijem, potem pa plačem nad
njim...

LJUBIMEC: Ne razumem, kaj govoriš...

NEKDANJI SNUBAČ: Ni potrebno, da bi razumel. Je vseeno,
vseeno! (*Hodi gor in dol. Naenkrat.*) Veš kaj, Kraupp? Veš
kaj? (*Žena odpre oči, dvigne glavo in posluša. Se ne zaveda še
popolnoma.*)

LJUBIMEC: No?

NEKDANJI SNUBAČ: Vera je reva. Ali bi ji ne mogel pomagati?
(*Šepetata.*)

LJUBIMEC: Pomagati? Kako? K možu jo pošljem nazaj. Saj
veš, da ji je mož bil tedaj ponudil svoje stanovanje na
razpolago, da ljubimka z menoj. Ta tepec!

NEKDANJI SNUBAČ: Tiho! K možu se Vera nikdar ne povrne.
Preponosna je in prepoštena!

LJUBIMEC: Prepoštena?

NEKDANJI SNUBAČ: Osel! Ona se ne povrne! Drugače ji
moraš pomagati!

LJUBIMEC: Ne vem, kako.

NEKDANJI SNUBAČ: Ničesar ne moreš razumeti! No, preprosto! *(Bolj tiho, na uho.)* Rešiš jo tega življenja!

LJUBIMEC *(poskoči)*: Kaj, ali si znorel?

NEKDANJI SNUBAČ: Vedel sem, da si strahopeten. Prepričan bodi, nihče ne bo zvedel... nihče!

LJUBIMEC: Ne... ne... ne!

NEKDANJI SNUBAČ: Ne bodi otročji. Saj ni potrebno, da bi jo ubil, naravnost ubil. Samo pot ji pokažeš in šla bo po potu, ki ga ji boš pokazal.

LJUBIMEC *(radovedno)*: Kako? Ne morem dobro razumeti, kako to misliš.

NEKDANJI SNUBAČ: Glej, vse polno strupov imaš. Zadostoval bi kokain in alkohol. Oboje skupaj jo ugonobi v najkrajšem času. In sama se uniči, prav sama!

LJUBIMEC *(radovedno)*: V najkrajšem času?

NEKDANJI SNUBAČ: To je vse odvisno od tebe! Čim večje doze bo jemala, tem prej pride konec. Jemala pa bo rada. Pri tej duševni depresiji ji bo to le tolažba. Reva, saj bi ji bilo nadaljnje življenje zgolj trpljenja polno prerivanje med bestijami, kakršni sva midva. Ubiti, moj Bog, kaj je to: ubiti — nesrečno bitje? Saj so v vojni ubili trinajst milijonov srečnih, zdravih in veselih ljudi! Nesrečneža, pohabljenca ubiti — to bi moralo biti v zakonu predpisano. A kaj je pohabljen ud v primeri s pohabljeno dušo?

LJUBIMEC: Zakaj mi to predlagaš in predavaš? Kaj to mene briga?

NEKDANJI SNUBAČ *(sam zase)*: Bebec, kakor da bi to njemu pripovedoval! In kaj bo imela od tega življenja? Kaj? Če umre danes ali danes dvajset let. Kakšna razlika bo to? Kaj je to dvajset let v človeškem življenju? Ko so minila, niso niti eno samo sekundo več dolga... Ni jih več... ni jih... moj Bog... ničesar ni več... ni... čas je brezčasen...

LJUBIMEC: Ti noriš!

NEKDANJI SNUBAČ *(kriči)*: Ubij jo, ubij jo!

(Vera se dvigne. Pogled na razbiti kozarec in na snubača ji popolnoma vrne zavest. Ona dva je ne opazita.)

LJUBIMEC *(prestrašeno)*: Tiho, za božjo voljo, tiho! Sosedje bodo slišali!

NEKDANJI SNUBAČ: Strahopetec! Daj mi samokres, daj, jaz jo ustrelim!

LJUBIMEC: Ali si zblaznel? V moji hiši, v moji sobi!? Kaj poreko ljudje? ... Vse kliente izgubim! Ali si blazen ... Pa saj jo bom s kokainom! Saj je vseeno!

ŽENA (*se blazno krohoče*): S kokainom ... s kokainom! (*Oba umolkmeta in jo gledata kakor prikazen. Se krohoče.*) Kaj me gledata? Zverini! Kaj me gledata? Ali se me bojita? Nihče me ne bo ubil ... Svoja pota bom hodila in nikomur ne bom v napotje. (*Spremenjeno, upajoče.*) Ah, Oskar, Oskar! Ali res? Ali si res rekel, da me boš zastrupil? Ali si res ti rekel? Kajne, da nisi? Nisi! On je rekel, on, kajne? Samo zdelo se mi je, da si ti rekel!

LJUBIMEC (*monotono in nezmislno jecljajoč*): Jaz ... jaz ...

NEKDANJI SNUBAČ: Jaz sem rekel, jaz. Samo zdelo se vam je, da je on rekel, a rekel sem jaz, ker vas ljubim.

ŽENA (*se smeje*).

NEKDANJI SNUBAČ: Vaš smeh me ne moti. Tudi jaz znam misliti, ne samo vaš mož. Vi ne morete več živeti, vi se morete samo še prerivati med svinjskimi, oblizujočimi vas rilci — ali umreti. Bolje bo, če umrete.

LJUBIMEC: Naj poskusi!

ŽENA: Kaj naj poskusim?

LJUBIMEC: Živeti!

ŽENA: Pri tebi, s teboj?

LJUBIMEC: Pri meni? (*Molči. Daljša pavza; potem tiho, neodločno.*) Pri meni ne! Po tem, kar se je zgodilo — ne!

ŽENA: Sem torej vendarle prav slišala. (*Nekdanjemu snubaču, mu ponuja roko.*) Tukaj roko, prijatelj! Ubila se ne bom ... Šla bom in poskušala bom živeti med svinjskimi rilci ... in šele potem ... potem ... Oh, in vendar ne morem oditi! (*Bolestno.*) Oskar, Oskar, ali moram iti?

LJUBIMEC (*molči*).

ŽENA: Oooh. (*Ihté stopa proti vratom.*) Oskar, ali moram res iti?

LJUBIMEC (*breizrazno*): Pojdi, bolje bo zate!

ŽENA: Grem! (*Odide; ne ihti več.*)

LJUBIMEC (*si mane roke*): Kako mirno se je vse končalo!

NEKDANJI SNUBAČ (*zamišljeno*): Ah, kaj bi! Vseeno je!

Konec IV. scene.